

**НИЙГМИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ:
ОЛОН УЛСЫН ЗӨВЛӨМЖ БА ЗАРИМ ОРНЫ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ**

(Харьцуулсан судалгаа)

*Д.Аюуш, Д.Амаржаргал (Ph.D),
Ц.Ариунаа*

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ

НЭГ. НИЙГМИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ
ДЭЛХИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГА (ДЭМБ)-ИЙН ЗӨВЛӨМЖ

- 1.1. ДЭМБ-аас гаргасан Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль
боловсруулах зөвлөмж

ХОЁР. ДЭЛХИЙН ЗАРИМ ОРНУУДЫН НИЙГМИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРХ
ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

- 2.1. Канад Улс
- 2.2. Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
- 2.3. Их Британи Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улс
- 2.4. Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улс (БНАЛАУ)
- 2.5. Бүгд Найрамдах Малави Улс

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Судалгааны хамрах хүрээ: Энэхүү судалгаанд хөгжингүй болон хөгжиж буй орнуудын нийгмийн эрүүл мэндийн хуулийн зохицуулалт, хуулийн бүтэц, хамрах хүрээ ба зохицуулах харилцаа, төрийн ба төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг, хариуцлага болон шаардлагатай бусад мэдээллийн талаар судалсан болно.

Судалгаанд хөгжингүй орноос Канад, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Их британи Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улсыг, хөгжиж буй орноос Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улс, Малави Улсыг сонгон Нийгмийн эрүүл мэндийн хуулийн зохицуулалтын талаар нарийвчлан судалсан.

Түлхүүр үг: ДЭМБ, нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль, нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоо, нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих

Keywords: WHO, public health act, public health promotion, public health legislation, public health law international guideline

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮНГИЙН ТОЙМ

Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагаас (ДЭМБ) нийгмийн эрүүл мэндийг “Нийгмийн зохион байгуулалттай хүчин чармайлтаар хүн амыг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, урт наслуулах, тэдний эрүүл мэндийг дэмжих урлаг бөгөөд шинжлэх ухаан” хэмээн тодорхойлсон.¹⁹⁸ Тиймээс Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль нь хүний эрүүл мэнд, сайн сайхан байдалтай холбоотой бүх ойлголтыг авч үздэг тул улс орнуудад харилцаа тус бүрээр тусдаа хууль санаачлах нь түгээмэл байна.

Дэлхийн улс орнуудын нэгдсэн хуулийн сангаас¹⁹⁹ нийт 172 улсаас шүүлт хийж үзэхэд 110 улсад нь нийгмийн эрүүл мэндийн харилцааг зохицуулсан бие даасан хууль байхгүй ба 32 улсад уг нэрээрээ болон утга ойролцоо нэрээр (эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих тухай хууль гэх мэт) байна. Үүнээс нийт 13 орны Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль цахимаар тавигдсан²⁰⁰ ба бусад 19 улс нь олдоцгүй, эсхүл араб, латин зэрэг хэл дээр бна.

Мөн улс бүр нийгмийн эрүүл мэндийн хуулиар зохицуулах харилцаа нь харилцан адилгүй байна. Тухайлбал Их Британий Нийгмийн эрүүл мэндийн хуулиар боомт хотын эрүүл мэндийн асуудалд илүү ач холбогдол өгсөн²⁰¹ ба харин Эрүүл мэндийн тухай хуулиараа Нийгмийн эрүүл мэндийн асуудлыг цогцоор нь тусгасныг энэ судалгаанд орууллаа. Ийнхүү улс орнуудын нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль нь харилцан адилгүй бүтэц, хамрах хүрээтэйн улмаас бид ДЭМБ-с гаргасан Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль боловсруулах олон улсын ерөнхий зөвлөмжийг²⁰² мөн тоймлон хүргэж байна.

¹⁹⁸ <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/public-health-services>

¹⁹⁹ <https://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/legis.php>

²⁰⁰ Антигуа ба Барбуда, Австрали, Канад, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Ямайка Улс, Йордан, Бүгд Найрамдах Малави Улс, Бүгд Найрамдах Мальта Улс, Маршаллын Арлуудын Бүгд Найрамдах Улс, Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улс, Сьерра-Леоны Бүгд Найрамдах Улс, Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улс, Бүгд Найрамдах Уганда Улс

²⁰¹ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/22/enacted/data.xht?View=snippet&wrap=true>

²⁰² <https://www.who.int/healthsystems/topics/health-law/chapter4.pdf>

Хүснэгт 1. Судалгаанд хамрагдсан орнуудын нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуулиудын бүтэц, агуулгыг тоймлон харуулбал:

Улс/ Үзүүлэлт	Канад	Солонгос	Их Британи	Лаос	Малави
Хууль	Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль (The Public Health Act)	Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих хууль (National Health Promotion Act)	Эрүүл мэндийн хууль (Health Act)	Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих тухай хууль (Law on hygiene, disease prevention and health promotion)	Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль (Public Health Act)
Хуулийн бүтэц	8 бүлэг 78 зүйлтэй	5 бүлэг, 34 зүйлтэй	7 бүлэг, 85 зүйл, 9 хавсралттай	9 бүлэг 64 зүйлтэй	16 бүлэг 144 зүйлтэй
Хамрах хүрээ, зохицуулах харилцаа	Хүн амын эрүүл мэндийн зорилтуудыг тодорхойлох; эрүүл мэндийг дэмжих бодлогыг баримтлах; нийгмийн эрүүл мэндийн хөтөлбөр, үйлчилгээ, ажилтан, мэдээлэх системийн стандартыг тогтоох; нийгмийн эрүүл мэндийн хөтөлбөр, үйлчилгээнүүдийн үр дүнг үнэлэх, хянах; нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээг хүртээмжтэй байлгах	Таван жил тутам иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих нарийвчилсан төлөвлөгөө гаргах ба зохицуулна: Иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих үндсэн зорилтууд; хэрэгжүүлэх арга замууд; хүн хүч, санхүүгийн менежмент; нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих санг ажиллуулах аргачлал; хүүхэд, эмэгтэйчүүд, өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих аргууд; мэдээлэл, статистикийг зохицуулах аргууд; иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжихтэй холбоотой бусад зүйлс	Тамхи татахыг хориглох байршил, худалдан авагчдын нас; халдвараас урьдчилан сэргийлэх, хянах зохицуулалт; хяналттай олгох эмийн удирдлага, хэрэглээ; эмийн бүтээгдэхүүнтэй холбоотой зарим ажил үйлчилгээ, эмийн сангийн үйл ажиллагааг хянах; эрүүл мэндийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай захирамж гаргах, Англи, Уэльсийн үндэсний эрүүл мэндийн үйлчилгээний талаар болон уг үйлчилгээний зардлыг нөхөх тухай; томилгооны комисс байгуулах; нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний сургалтын	Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих асуудлыг зохицуулна. Үүнд хувийн эрүүл ахуй, хүнсний эрүүл ахуй, гэрийн эрүүл ахуй, хувцасны эрүүл ахуй гэх мэт бие махбод, сэтгэц, нийгмийн эрүүл мэндэд аюултай зүйлсийг цэвэрлэж, устгах явдал; өвчин үүсэхээс сэргийлэх, өвчний тархалтыг хязгаарлах, аюултай нөхцөл байдлыг бууруулах арга хэмжээ; хүн ардад мэдлэг, дадлага, хандлагыг нэмэгдүүлж, амьдралын хэв маягийг сайжруулахтай	Нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах, хүнс усны хангамж, бохирын систем, халдварт өвчнийг мэдээлэх, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах үйл ажиллагаа

			чиг үүргийг хэрэгжүүлэх харилцаа;	холбоотой арга хэмжээнүүд	
Төрийн болон ТББ-ын эрх, үүрэг	Орон нутгийн удирдлага аливаа үүрэг даалгаврыг нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтнаар төлөөлүүлэн гүйцэтгэж болно.	Ерөнхийлөгчийн тушаалаар эрүүл мэндийн сайдын эрхийг хотын захирагч, засаг дарга нараар төлөөлүүлэн хэрэгжүүлж болно. Эрүүл мэндийн сайд нь өөрийн үүргийг эрүүл мэндийг дэмжих төсөл явуулж буй байгууллага эсхүл холбогдох хүнд хэсэгчлэн төлөөлүүлж болно.	Эрүүл мэндийн сайд нь холбогдох этгээдүүдийг томилон ажиллуулах эрхтэй. Томилогдсон этгээд тамхи, халдвараас сэргийлэх арга, хяналттай эмийн аюулгүй байдал, хэрэглээг хянах, аудит хийх, холбогдох хүмүүст сургалт хийх, хяналттай эмийн бодисын талаарх гомдлыг үнэлэх, шалгах, өвчтөнүүдийг хамгаалах зорилгоор арга хэмжээ авах эрх үүрэгтэй.	Эрүүл мэндийн яам нь эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр улсын хэмжээнд хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны үр ашгийг тогтмол хянаж, үнэлэх үүрэгтэй. Түвшин бүрийн эрүүл мэндийн хороод эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах үүрэгтэй.	Эрүүл мэндийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга эсхүл төлөөлөх эрүүл мэндийн албан тушаалтан ямар ч үүргийг гүйцэтгэх эрхтэй. Төрийн нарийн бичгийн даргын бичгээр эрх олгосон эрүүл мэндийн ажилтан, захиргааны албан тушаалтан, цагдаагийн албан тушаалтан, бусад холбогдох хүн эзэмшил газарт нэвтэрч үзлэг хийж болно.
Зөрчлийн үед хүлээлгэх шийтгэл	Энэ хуулийг зөрчсөн хувь хүнд анхны зөрчилд \$75000 хүртэлх торгууль ногдуулах ба зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор \$100 нэмэгдүүлэн торгоно. Байгууллагын зөрчилд \$250,000 хүртэлх хэмжээгээр, зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор \$5000 нэмэгдүүлэн торгоно.	Эрүүл мэндийн үзлэгийн мэдээллийг хүндэтгэх шалтгаангүйгээр задруулсан бол 30 сая вон хүртэлх хэмжээгээр торгоно. Бусад зөрчлүүдийг гаргасан бол нэг жил хүртэлх хугацаагаар албадан хөдөлмөр эрхлүүлж хорих, эсвэл 10 сая воноор торгоно.	Торгуулийн хэмжээг Төрийн нарийн бичгийн дарга тогтоож болно. Торгууль барагдуулах хугацаа нь мэдэгдэл гаргасан өдрөөс хойш 29 хоног байна. Хэрэв шийтгэл хүлээж буй этгээд шийтгэлийг хүлээн зөвшөөрөхгүй бол давж заалдаж болно. Ингэхдээ	Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих талаарх энэ хууль, журмыг хүний эрүүл мэнд, амь насанд хохирол учруулж зөрчсөн тохиолдолд уг зөрчлийн шинж чанарт нийцүүлэн шийтгэнэ	Энэ хуульд заасан аливаа заалтыг зөрчсөн бөгөөд шийтгэлийг тодорхой заагаагүй бол гэм буруутай этгээд 100 фунт стерлингийн торгууль, хэрэв зөрчил үргэлжилсээр байвал өдөр бүр 5 фунт стерлингээр торгоно. Аль

			торгууль барагдуулах өдрөөс өмнө хүсэлтээ гаргах ёстой.		нэг заалтыг зөрчсөн байгууллагын нарийн бичгийн дарга, менежерт хариуцлага хүлээлгэж болно.
--	--	--	---	--	--

Судалгаанд хамрагдсан улсуудын эрх зүйн зохицуулалтыг матрицад оруулж харвал Канад ба Солонгос улсад хуулиндаа нийгмийн эрүүл мэндийн зорилтыг тодорхойлж, түүнд тохирсон хөтөлбөр, стандартыг тогтоон, холбогдох үнэлгээ хяналтыг хийх талаар заасан байна. Ялангуяа Солонгос улсад нийгмийн эрүүл мэндийн хөтөлбөрийг таван жил тутамд шинэчилж баталдаг байна. Их Британид тамхины эсрэг заалтуудыг түлхүү оруулсан байгаа нь анзаарагдсан ба нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэх зардлыг нөхөх талаар тусгасан байгаа нь онцлог байна. Лаос ба Малавид хувь хүний бие махбод, сэтгэц ба нийгмийн эрүүл мэндэд аюултай зүйлсийг цэвэрлэж, устгах, урьдчилан сэргийлэх зохицуулалтыг түлхүү оруулсан байна. Зөрчлийн үед хүлээлгэх шийтгэлд улс орнууд дээд тал нь 75 мянга хүртэлх доллараар торгож, зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор торгуулийг нэмэгдүүлж оногдуулдаг байна.

Мөн Судалгаанд хамрагдсан улс орнуудын нийгмийн эрүүл мэндийн хуулинд COVID-19 цар тахал дэгдэж буйтай холбоотойгоор нэмэлт өөрчлөлт, тогтоолууд нэмэгдэж орсныг бусад шаардлагатай мэдээлэл дэд гарчиг болгон орууллаа. Түүнчлэн орчны эрүүл мэндийг хамгаалах заалтууд, тухайн орны нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцооны онцлогтой байдлыг уг дэд гарчгийн дор нэмэлтээр оруулсан болно. Эдгээр мэдээллийн талаар дэлгэрүүлж судалгааны хэсгээс харна уу.

СУДАЛГААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ

НЭГ. НИЙГМИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ДЭЛХИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГА (ДЭМБ)-ИЙН ЗӨВЛӨМЖ

1.1. ДЭМБ-аас гаргасан нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль боловсруулах зөвлөмж

ДЭМБ-с нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомжийг боловсруулах үндсэн бүрэлдэхүүнийг²⁰³ тодорхойлсон байдаг ба үүнд дараах асуудалд анхаарал хандуулахыг зөвлөдөг.

- Нийгмийн эрүүл мэндийн хуульд засгийн газар ба эрүүл мэндийн албан тушаалтны эрх мэдлийг тодорхой заахаас гадна засгийн газрын хуулиар тогтоосон чиг үүргээ хэрэгжүүлэх хариуцлагыг мөн тусгасан байх;
- Бүс, орон нутаг, хотын засаг захиргааны үүрэг хариуцлагыг тодорхой зааж өгөх ёстой ба нийгмийн эрүүл мэндийн чиг үүргийг орон нутгийн түвшинд шилжүүлсэн улс орнууд үндэсний хэмжээнд нэгдсэн зохицуулалтыг алдагдуулахгүй байх шаардлагатай. Ингэснээр нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг тэгш хүргэх нөхцөл бүрдэнэ.
- Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үед засгийн газрын бүх түвшний үйл ажиллагааг зохицуулах тодорхой механизмыг бий болгох;
- Нийгмийн эрүүл мэндэд учрах эрсдэлийг шийдвэрлэхийн тулд сайд эсхүл эрүүл мэндийн дээд албан тушаалтан тушаал гаргах, хуулийн дагуу арга хэмжээ авах эрх мэдэлтэй байхаар тусгаж болох боловч онцгой байдлаас бусад тохиолдолд гүйцэтгэх эрх мэдлийг хянах тогтолцоог бий болгох;
- Засгийн газрууд нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуулийг боловсруулахдаа хүний эрхийг хамгаалах үүрэгтэй нийцүүлэх ёстой. Зарим оронд хүний эрхийн комисс эсвэл түүнтэй адилтгах байгууллага хууль тогтоомжид орсон ялгаварлан гадуурхсан шинж чанартай заалтуудын тухай гомдлыг шалгаж болно. Хамгаалагдах шинж чанаруудад хүйс, шашин, арьсны өнгө, угсаа гарал, хөгжлийн бэрхшээл, нас, улс төрийн үзэл бодол, гэр бүл эсвэл гэрлэлтийн байдал зэрэг орно.
- Засгийн газар нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль ба эрүүгийн хуулийн хоорондын уялдаа холбоог зөв хангахыг эрмэлзэх ёстой. Жишээлбэл, ХДХВ-ийн халдвар авсан хүнд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх нь хүсээгүй үр дагаварт хүргэж болзошгүй ба эмэгтэйчүүд өөрийгөө болон хүүхдээ яллагдахаас эмээж шинжилгээнд хамрагдахаас зайлсхийх нөхцөл байдлыг дагуулна.

Мөн нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хуульд дараах харилцааг цогцоор нь тусгахыг зөвлөсөн байна.

- Нийгмийн эрүүл мэндийн үйл ажиллагааг явуулах засаг захиргааны бүтэц
- Эдийн засгийн бодлогууд- татвар ногдуулах болон эрүүл мэндийг дэмжих үйлчилгээ бүтээгдэхүүнд татварыг хөнгөвчлөх, эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжих үйл ажиллагаанд тэтгэлэг, хөнгөлөлт болон бусад эдийн засгийн хөшүүрэг ашиглах
- Мэдээлийн орчин- эрүүл амьдрах зан төрхийг дэмжих баталгаатай мэдээллийн орчин бүрдүүлэхийг хуулиар зохицуулах

²⁰³ <https://www.who.int/healthsystems/topics/health-law/chapter4.pdf>

- Аливаа бизнес, мэргэжилтэн, хувь хүний үйл ажиллагааг зохицуулах- Эрүүл мэндэд эрсдэл үүсгэж болохуйц тодорхой бүтээгдэхүүн ба үйлчилгээтэй холбоотой стандарт, шаардлагыг тогтоох
- Хүрээлэн буй орчны бодлого- Хууль бол хүний амьдрах, ажиллах орчныг сайжруулах хүчтэй хэрэгсэл ба ус, агаар, хөрс, байгалийн гамшиг гэх мэт хүчийн зүйлсээс үүсч болох эрүүл мэндийн эрсдэлийг багасгаж, эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх орчныг бүрдүүлэхэд тусална.
- Эрүүл мэндийн тэгш бус байдал- Нийгмийн эрүүл мэндийн бүх чиглэлд засгийн газрууд эрүүл мэндийн үйлчилгээ болон эрүүл амьдрахад шаардлагатай бусад нөөцийг ашиглах тэгш боломжийг хангах үүрэгтэй.

ХОЁР. ДЭЛХИЙН ЗАРИМ ОРНУУДЫН НИЙГМИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

2.1. КАНАД УЛС

Канадын эрүүл мэндийн бодлогын үндсэн зорилгод Канадад оршин суугчдын бие ба сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих, тэднийг эрүүл мэндийн зохих үйлчилгээ авахад нь санхүүгийн болон бусад саад тогторыг хөнгөвчлөх хэмээн заасан байдаг.²⁰⁴ Нийгмийн эрүүл мэндийн асуудлууд улсын болон мужийн түвшинд зохицуулагдана. Улсын түвшинд Үндсэн хууль, Эрүүл мэндийн газрын хууль, Нийгмийн эрүүл мэндийн агентлагийн хууль, Статистикийн хуулиудаар бүтэц хяналтын тогтолцоог зааж өгсөн байдаг.

Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлыг Онцгой байдлын тухай хууль, Онцгой байдлын менежментийн хууль, Хорио цээр тогтоох хуулиар зохицуулсан байдаг ч мужуудаас гаргасан Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль нь онцгой байдлын үед түрүүлж үйлчилдэг. Мужуудын Нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль нь урьдчилан сэргийлэх, мэдээлэх, онцгой байдлын үеийн арга хэмжээ, эрүүл мэндийн ажилтны эрх үүргийг цогцоор нь зохицуулдаг.²⁰⁵

Хуулийн зорилго

Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль нь эрүүл мэндийн сайдын нийгмийн эрүүл мэндтэй холбоотой эрх, үүрэг, үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэхэд тусална.²⁰⁶

Хуулийн бүтэц

Энэ хууль нь 8 бүлэг 78 зүйлтэй.

1. Богино гарчиг ба тодорхойлолтууд- Богино гарчиг ба нэр томъёоны тодорхойлолтууд
2. Захиргаа– төрийн байгууллагын эрх үүрэг, нийгмийн эрүүл мэндийн ажилчдын зөвшөөрөл, үйл ажиллагааны чиг үүрэг
3. Нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах– ус, хүнсний хангамж, аюулгүй байдал; олон нийтийн барилга байгууламжийн асбестос, орчны эрүүл мэндийг хамгаалах, халдварт бус өвчлөл
4. Халдварт өвчин- мэдээлэх үүрэг, өвчтөн, эмч, нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан, лабораторийн үүрэг, халдварт өвчнийг хянах, тархалтыг хянах

²⁰⁴ The Canada health act: an overview 2019. <https://lop.parl.ca/staticfiles/publicwebsite/Home/researchpublications/backgroundpapers/PDF/2019-54-e.pdf>

²⁰⁵ <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/canada.php>

²⁰⁶ The Public Health Act, the Statutes of Saskatchewan 1994

5. Тогтоол, тушаал- засаг захиргааны нэгжийн тогтоол, тушаал
6. Хууль сахиулах- хориг тавих, хязгаарлалт
7. Ерөнхий- дархлаажуулалт
8. Хүчингүй болсон, нэмэлт өөрчлөлт орсон

Хамрах хүрээ ба зохицуулах харилцаа

Эрүүл мэндийн сайдын үйл ажиллагаа нь хүн амын эрүүл мэнд ба сайн сайхан байдлыг бүх талаар хамгаалахад оршино. Үүнд:

- Хүн амын эрүүл мэндийн зорилтуудыг тодорхойлох
- хүн амын эрүүл мэндийг дэмжих бодлогыг баримтлах
- эрүүл мэндийн өөрчлөгдөж буй хэрэгцээ, эрүүл мэндийн асуудалд олон нийтийн анхаарлыг хандуулах
- нийгмийн эрүүл мэндийн хөтөлбөр, үйлчилгээ, ажилтан, мэдээлэх системийн стандартыг тогтоох
- Хүн амын эрүүл мэндийг сайжруулахад чиглэсэн нийгмийн эрүүл мэндийн хөтөлбөр, үйлчилгээнүүдийн үр дүнг үнэлэх, хянах
- Нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээг хүртээмжтэй байлгах

Энэ хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор эрүүл мэндийн сайд нь орон нутгийн удирдлага, Канадын засгийн газар ба түүний агентлагууд, бусад мужийн захиргаа болон аливаа холбогдох хүмүүстэй гэрээ байгуулж болно.

Сайд нь нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээг хангах зорилгоор орон нутгийн удирдлагад тэтгэлэг олгож болно.

Төрийн болон төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг, хариуцлага

Орон нутгийн удирдлагын ерөнхий үүрэг:

Орон нутгийн удирдлага нь Нийгмийн эрүүл мэндийн хуульд заасан хүрээнд ажиллах ба эрүүл мэндийн сайдтай гэрээ байгуулсан тохиолдолд түүний дагуу ажиллана.

Эрүүл мэндийн сайдын эрх:

Орон нутгийн удирдлага адил үйлчилгээг явуулж байсан ч эрүүл мэндийн сайд нийгмийн эрүүл мэндийн аливаа үйлчилгээг санаачлан зохион байгуулж болно. Хэрэв орон нутгийн удирдлагын гаргасан тушаал эрүүл мэндийн сайдынхтай зөрчилдөж байвал эрүүл мэндийн сайдын тушаалыг баримтална.

Нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтны эрх:

Нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан нь эрүүл мэндийн ажилтан эсвэл захиргааны ажилтан байх ба ажиллах зөвшөөрлийг орон нутгийн удирдлагаас олгоно. Орон нутгийн удирдлага аливаа үүрэг даалгаврыг нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтнаар төлөөлүүлэн гүйцэтгэж болно. Энэ хуулийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хяналт, үзлэг хийх, асуумж авах үйл ажиллагааг нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан гүйцэтгэх ба үүнд дараах зүйлс орно:

- Хяналт, үзлэг хийх, асуумж авахад нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан урьдчилан анхааруулга өгөлгүйгээр аливаа эзэмшил газар нэвтрэх, автомашины орох эрхийг хязгаарлах эрхтэй.
- Шаардлагатай гэж үзсэн үзлэг, хяналт, асуумжийг авах; Мөн тест хийх, дээж авах, биеийн үзлэг хийх;
- Туслах хүн хэрэгтэй бол хамт авч ажиллуулан, тухайн эзэмшилд дахин нэвтрэх;
- Шаардлагатай гэж үзсэн тоног төхөөрөмж, автомашиныг эзэмшил газар нэвтрүүлэх;
- Шаардлагатай гэж үзсэн бичиг баримтыг хувиан олшруулах;
- Эрүүл мэндэд аюултай, өвчин, гэмтлийн шалтгаан болох эх үүсвэрийн талаарх мэдээллийг ямар ч хүнээс асуух тодруулах;
- Энэ хуулийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нотолгоог хураах

Нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтны үүрэг, хариуцлага:

- Бичиг баримтын хуулбарыг хадгалах зорилгоор авсан тохиолдолд аль болох хурдан олшруулсны дараа байсан байранд нь цаг алдалгүй буцааж тавих;
- Орон нутгийн удирдлагын бичгээр өгсөн үзлэг хийх зөвшөөрөлгүйгээр аливаа эзэмшилд нэвтэрч болохгүй. Орон нутгийн удирдлага нь нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтны гаргасан үндэслэлд суурилан нийгмийн эрүүл мэндэд аюул учруулахуйц эх үүсвэрийг агуулж буй тодорхой эзэмшил газрыг хянах, шалгах, үзлэг хийх зорилгоор уг зөвшөөрлийг бичгээр олгоно.

Аливаа этгээд энэ хуулийг биелүүлэх хүрээнд хор хохирол учруулах зорилгоор болон мэдсээр байж худал мэдээлэл өгөхийг хориглоно. Мөн нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтны хянан шалгах, үзлэг хийх явцад саад учруулж болохгүй.

Энэ хуулийн хүрээнд гаргасан аливаа тушаалд цаг хугацааны хязгаар, гүйцэтгэх аргачлал, процедурыг зааж өгч болох ба тушаал гаргасан албан тушаалтны саналаар эгүүлэн татах, цуцлах, нэмэлт өөрчлөлт оруулж болно.

Зөрчлийн үед хүлээлгэх шийтгэл:

Энэ хуулийг зөрчсөн хувь хүнд анхны зөрчилд \$75000 хүртэлх торгууль ногдуулах ба зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор \$100 нэмэгдүүлэн торгоно. Давтан зөрчилд \$100,000 хүртэлх хэмжээгээр, зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор \$200 нэмэгдүүлэн торгоно.

Байгууллагын анхны зөрчлд \$100000, зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор \$1000 нэмэгдүүлэн торгоно. Давтан зөрчилд \$250,000 хүртэлх хэмжээгээр, зөрчил үргэлжилсэн өдрийн тоогоор \$5000 нэмэгдүүлэн торгоно. Байгууллагад шийтгэл оноглуусан эсэхээс үл хамааран тухайн зөрчил гаргасан байгууллагын бүх ажилчид, захирал, менежер ба бусад холбогдох албан тушаалтан буруутайд тооцогдоно.

Шаардлагатай бусад мэдээлэл

Тахлыг хянах

Сайд нь уг мужид нийгмийн эрүүл мэндэд аюул учруулсан тахал гарсан тухай үндэслэл бүхий шалтгаанд суурилан аюулыг бууруулах эсвэл арилгахад чиглэсэн дараах тушаалыг гаргана:

- Олон нийтийн газрыг хаах;
- Муж дахь тодорхой газарлуу орж гарах хөдөлгөөнийг хязгаарлах;
- Тодорхой газруудад олон нийтийн цуглааныг хориглох;
- Тахал гаргаж буй өвчний урьдчилан сэргийлэх тарилга гарсан бол ямар ч хүнийг тарилгад хамрагдахыг шаардах;
- Халдварын аюул өнгөртөл аливаа сурагчийг сургуульд ирэхийг нь хориглох;
- Түр эмнэлэг байгуулах;
- Орон нутгийн захиргаа, эрүүл мэнд, нийгмийн эрүүл мэндийн ажилчдыг тахлын аюулыг судлах, мэдээлэх, хянан шалгахыг шаардах;
- Нийгмийн эрүүл мэндийн аюулыг бууруулах ба арилгах магадлалтай мэдээлэлтэй аливаа хүнийг уг мэдээллээ сайд болон эрүүл мэндийн ажилчдад ил болгохыг шаардах;
- Нийгмийн эрүүл мэндэд аюул учруулахуйц эх үүсвэрийг агуулж байна гэж үзсэн тохиолдолд аливаа эд зүйлс, эзэмшил газар, автомашин зэргийг хурааж авах;
- Нийгмийн эрүүл мэндэд аюул учруулах эрсдэл багасах эсвэл арилтал аливаа хүнийг тусгаарлагдахыг шаардах.

Хэрэв нийгмийн эрүүл мэндийн аюул нь сайдын тушаал гартал хүлээх боломжгүй түргэн явцтай байвал эрүүл мэндийн ажилтан яаралтай тушаал гарган 48 цаг мөрдүүлэх эрхтэй. Эрүүл мэндийн сайд энэхүү тушаалын үйлчлэх хугацааг цааш сунгаж болно. Мөн эрүүл мэндийн ажилтны гаргасан тушаалыг мөрдүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийг олгож, яаралтай тохиолдолд хувиасаа гаргасан зардлыг нь нөхөн олгоно.

Дээрх тушаалыг гаргах үндэслэлд тушаал гаргах шалтгаан, хамрах газар нутаг, хүн амыг тодорхойлно. Хэрэв хамрах хүрээ том бол хэвлэл, мэдээллийн хэрэгсэл, тараах материал, олон нийтийн газар зарлах гэх мэтээр тушаалыг мөрдүүлнэ.

Орчны эрүүл мэндийг хамгаалах

Засаг захиргааны харьяалал бүхий нутаг дэвсгэрт хүний эрүүл мэндэд аюул учруулах зүйл байрлаж буйг хувь хүн илрүүлсэн бол орон нутгийн захиргаандаа мэдэгдэх үүрэгтэй. Орон нутгийн захиргаа цааш сайдад дамжуулна. Мөн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн эсвэл үйлдвэрлэл эрхэлж буй явцад эрүүл мэндэд хор учруулахуйц зүйл байгаа эсэх, хэрэв байгаа бол авч буй арга хэмжээний талаарх мэдээллийг сайд шаардан авч болно.

Эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй, хүн амьдрахад тохиромжгүй барилгыг харьяа засаг захиргааны нэгж илрүүлж, шаардлага хангаагүйг тодорхойлсон хуудас нааж болно. Мөн доторх оршин суугчдыг нүүлгэн шилжүүлж болох ба ямар ч хүн наасан хуудсыг халхлах, урж гэмтээх, хуулж авахыг хориглоно. Уг шаардлагыг хүлээн авсан барилгын эзэмшигч шаардлагатай засварыг хийх, боломжгүй бол барилгыг нураах үүрэгтэй.

Олон нийтийн газарт болон түүний орох гарах хэсэгт хүний эрүүл мэндэд аюултай зүйл байрлаж байвал уг газрыг засаг захиргааны нэгж хааж болно.

Эрүүл мэндэд аюултай бодис, биет зүйл, ургамал, амьтан болон түүнийг эзэмшиж буй хүнийг уг газраас зайлуулах эсвэл эмчлэх тушаалыг орон нутгийн захиргаа гаргаж болно. Хэрэв энэ тушаалыг эзэмшигч биелүүлэхгүй бол орон нутгийн захиргааны зүгээс уг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэн эзэмшигчээс гарсан зардлыг нөхүүлэн авна. Шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд орон нутгийн захиргаа тушаал гаргалгүйгээр өөрийн зардлаар эсвэл хөнгөлөлттэй үнээр зайлуулах болон эмчлэх арга хэмжээ авч болно.

2.2. БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС

БНСУ-ын эрүүл мэндийн сайд нь эрүүл мэнд, эрүүл ахуй, тархалтын урьдчилан сэргийлэлтийг удирдна. Халдварт өвчний хяналт, урьдчилан сэргийлэлтийн тухай хууль нь иргэдийн эрүүл мэндэд аюул учруулах халдварт өвчнийг тархахаас сэргийлэх, хянах арга хэмжээг зохицуулна. Хорио цээр тогтоох хуулиар БНСУ-ын хилийн гадна болон дотор халдварт өвчин тархахаас сэргийлэх арга хэмжээг зохицуулдаг.²⁰⁷ Харин Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих хууль нь үндэсний хэмжээнд өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих бодлогуудад бүхэлд нь дэмжлэг үзүүлэхээр тогтоогдсон.²⁰⁸

Зорилго

Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих хуулийн зорилго нь иргэдийн эрүүл мэндийн байдлыг дээшлүүлж, тэдэнд эрүүл мэндийн талаар зөв мэдлэгийг олгосноор иргэд өөрсдийн эрүүл мэндэд хариуцлагатай хандан, эрүүл амьдрахад чиглэнэ.

Хуулийн бүтэц

Энэ хууль нь 5 бүлэг, 34 зүйлтэй.

1. Ерөнхий- зорилго, нэр томъёоны тодорхойлолт, улсын ба иргэдийн хариуцлага, эрүүл мэндийн өдөр, нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих нарийвчилсан төлөвлөгөө гаргах, хэрэгжүүлэх, нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих бодлогын зөвлөх хороо, хэрэгжүүлэх хороо, нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих институтийг ажиллуулах.
2. Нийгмийн эрүүл мэндийн менежмент- эрүүл амьдралын хэв маягт туслах, зар сурталчилгааг хориглох, архины хэрэглээг бууруулах ба тамхидалтын эсрэг кампанит ажил, тамхины хайрцаг дээрх анхааруулах тэмдэглэгээ, хоолны үнэр амт оруулагчид хязгаарлалт тавих, тамхины зар сурталчилгаанд хязгаарлалт тавих, тамхидалтын эсрэг зөвлөхүүдийн эрх үүрэг, эрүүл амьдралын зөвлөл, эрүүл мэндийн боловсролын менежмент, эрүүл мэндийн боловсролын мэргэжилтнүүдэд сертификат олгох, улсын шалгалт, тэднийг ажиллуулах, үнэлэх, эрүүл мэндийн боловсролыг хөгжүүлэх, хоолны шим тэжээлийг сайжруулах, үндэсний шим тэжээлийн судалгаа, амны хөндийн эрүүл мэндийг сайжруулах, түүнтэй холбоотой төслүүд, эрүүл мэндийг дэмжих төслүүд, эрүүл мэндийн үзлэг, уг үзлэгийн үр дүнг задруулахыг хориглох

²⁰⁷ <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/southkorea.php>

²⁰⁸ OECD Reviews of Public Health: Korea: A Healthier Tomorrow <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6e005d47-en/index.html?Itemid=/content/component/6e005d47-en>

3. Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих сан- Сан байгуулах, санг бүрдүүлэх хөрөнгийг цуглуулах эх үүсвэр, сангийн үйл ажиллагааг явуулах, зарцуулах
4. Нэмэлт заалтууд- Байгууллагуудын нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих төсөл явуулах зардлын тодорхой хэсгийг төр хариуцах, эрүүл мэндийн боловсрол, судалгаа явуулахад мэргэжилтнүүдийг бэлтгэх, чадавхижуулах, мэдээлэх, үзлэг хийх, төлөөлүүлэх, эрх мэдэл олгох, төлбөр хөнгөлөх ба авах
5. Зөрчил, торгууль ногдуулах- Зөрчил гаргах нөхцлүүд ба торгуулийн хэмжээ

Хамрах хүрээ ба зохицуулах харилцаа

Эрүүл мэндийн сайд энэ хуульд заасан нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих бодлогын зөвлөх хороотой хамтран таван жил тутам иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих нарийвчилсан төлөвлөгөө гаргах ба үүнд энэ хуульд заасан дараах асуудлыг зохицуулна:

- Иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих үндсэн зорилтууд
- Зорилтуудыг хэрэгжүүлэх арга замууд
- Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжихэд шаардлагатай хүн хүч, санхүүгийн менежмент
- Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих санг ажиллуулах аргачлал
- Нийгмийн эмзэг бүлэг болох хүүхэд, эмэгтэйчүүд, өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих аргууд
- Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих мэдээлэл, статистикийг зохицуулах аргууд
- Иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжихтэй холбоотой бусад зүйлс

Төрийн болон төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг, хариуцлага

Эрх:

Хэрэв сайд, хотын захирагч, орон нутгийн засаг дарга шаардлагатай гэж үзвэл доор заасан зөрчилтэй холбоотой ямар ч хүнээс мэдүүлэг авах, эсвэл холбогдох төрийн албан хаагчийг уг байгууллагад нэвтэрч бичиг баримтын үзлэг явуулахыг тушааж болно.

Зөрчлүүд:

Архи согтууруулах ундаа борлуулах татвар, тамхи борлуулах цэгийн байрлал, тамхи авахад насанд хүрсэн эсэхийг тодорхойлох бичиг баримтыг шалгах, олон нийтийн газрыг тамхигүй орчин хэмээн заах, тамхи борлуулах татвартай холбоотой зөрчлүүд.

Ерөнхийлөгчийн тушаалаар эрүүл мэндийн сайдын эрхийг хотын захирагч, засаг дарга нараар төлөөлүүлэн хэрэгжүүлж болно.

Ерөнхийлөгчийн тушаалаар эрүүл мэндийн сайд нь өөрийн үүргийг эрүүл мэндийг дэмжих төсөл явуулж буй байгууллага эсхүл холбогдох хүнд хэсэгчлэн төлөөлүүлж болно.

Эрүүл мэндийг дэмжих төслүүдийн хүрээнд төлбөр хураахад орон нутгийн захиргаа өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй, халамжийн бүлгийн иргэдийн төлбөрийг хөнгөлөх шийдвэрийг өөрсдөө гаргаж болно.

Үүрэг, хариуцлага:

Эрүүл мэндийн үзлэгийн мэдээллийг хүндэтгэх шалтгаангүйгээр задруулсан бол 30 сая вон хүртэлх хэмжээгээр торгоно.

Дараах зөрчлүүдийг гаргасан бол нэг жил хүртэлх хугацаагаар албадан хөдөлмөр эрхлүүлж хорих, эсвэл 10 сая воноор торгоно:

- Архины төрлийн бүтээгдэхүүн дээрх анхааруулгыг өөрчилж бичих
- Тамхи борлуулахдаа дээр нь бичих анхааруулга, хавдар үүсгэгчийн нэрсийг (naphthylamine, nickel, benzene, vinyl chloride; arsenic, cadmium) хасах, өөрчлөх.
- Архины төрлийн бүтээгдэхүүн сурталчлахдаа ямар нэг худал, төөрөгдүүлэх мэдээлэл ашигласан бол нэг сая вон хүртэлх хэмжээгээр торгоно.

Дээрх бүх шийтгэлүүдийг хувь хүнээс гадна албан байгууллагад оногдуулна.

Доорх захиргааны зөрчлүүдийг гаргасан хүнийг таван сая вон хүртэлх хэмжээгээр торгоно.

- Энэ хуульд заасан газрыг зөрчиж тамхины автомат машин байрлуулсан;
- Тамхи татах цэгтэй холбоотой дүрэм, журам, стандартыг зөрчсөн ч заасан хугацаанд засч, залруулаагүй;
- Тамхинд үнэр амт оруулахад ашигласан хүнсний бүтээгдэхүүний зургийг ашиглахгүй байх заалтыг зөрчсөн;
- Тамхи үйлдвэрлэсэн тоо ширхэгийг заасан хугацаанд мэдүүлээгүй.

Дараах захиргааны зөрчлийг гаргасан бол гурван сая вон хүртэлх хэмжээгээр торгоно:

- Насанд хүрсэн эсхийг нотлох бичиг баримтыг шалгалгүй тамхи зарах
- Үзлэг, хяналт явуулах үед худал тайлан, бичиг баримт үзүүлсэн

Тамхи татахыг хориглосон газарт тамхи татсан бол зуун мянга хүртэлх воноор торгоно.

2.3. ИХ БРИТАНИ УМАРД ИРЛАНДЫН НЭГДСЭН ВАНТ УЛС

Нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоо нь орон нутгийн түвшинд анхан шатны эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний байгууллагаар дамжин хэрэгждэг. Хэрэв улсын хэмжээнд нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдал тулгарвал харьяа агентлагууд дангаар болон хамтран ажиллана.²⁰⁹

Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үед шийдвэр гаргах үүрэгтэй гол байгууллагуудад Эрүүл мэндийн яам, Үндэсний эрүүл мэндийн алба (NHS), орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагууд орно. Эрүүл мэндийн яамны гүйцэтгэх агентлаг болох Английн Нийгмийн эрүүл мэндийн байгууллага нь нийгмийн эрүүл мэндийн асуудал ба нийгмийн эрүүл мэндэд аюул учруулахуйц халдварт өвчнөөс хамгаалах үүргийг гүйцэтгэнэ.

Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль нь 1984 онд батлагдсан ба IXX зууны үед авч хэрэгжүүлж байсан нийгмийн эрүүл мэндийн арга хэмжээнүүдийг багтааснаараа онцлог. Энэ хууль нь 2009 онд шинэчлэн найруулагдсан бөгөөд 2010 онд гаргасан

²⁰⁹ <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/england.php>

эрүүл мэндийг хамгаалах тогтоолуудаар хүн амыг халдварт өвчнөөс хамгаалах үйл ажиллагааг зохицуулсан.²¹⁰ Уг хуулийн анхны хувилбарт Их Британийн хүн ам ба хотын эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах замаар нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих зорилготой хэмээн заасан байна.²¹¹ Тиймээс боомт газрын эрүүл мэндийн үзлэг, оршуулгын газар, зочид буудал, усан онгоц дээрх өвчлөлд хяналт тавих асуудлуудыг зохицуулдаг байна.²¹²

Харин эрүүл мэндийн хуульд Английн эрүүл мэндийн систем, түүний үнэ цэнэд хамаарах олон нийт, өвчтөн, эмнэлгийн ажилчдын эрх үүрэг, хариуцлагыг цогцоор нь тусгаж өгсөн байна.²¹³

Хуулийн зорилго

Эрүүл мэндийн хууль нь үндэсний эрүүл мэндийн системийн үйлчилгээ ба нийгмийн эрүүл мэндийг сайжруулах зорилготой.²¹⁴

Хуулийн бүтэц

Энэ хууль нь²¹⁵ 7 бүлэг, 85 зүйл, 9 хавсралттай.

1. Тамхигүй орчин-тамхигүй байгууллага, байр, нийтийн тээврийн тамхигүй орчин, тамхи худалдах насны хязгаар (16-аас 18 нас), тамхигүй орчныг заасан тэмдэглэгээ, тамхи татахыг хориглосон журмыг зөрчвөл хүлээлгэх хариуцлага, хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл
2. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээтэй холбоотой халдвараас сэргийлэх, хянах- эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний үед ашиглах журам, журам боловсруулах зөвлөгөө авах, журмын хамрах хүрээ, эрүүл мэндийн үйлчилгээг хянан шалгах журам
3. Сэтгэцэд нөлөөлөх бодис, эм, эмийн сан- хяналттай олгох эмийн бодисын холбогдох албан тушаалтнуудын үүрэг хариуцлага, эрүүл мэндийн байгууллагуудын хамтын үйл ажиллагаа, хяналттай олгох эмийн үзлэг, эм, эмийн сан, тэнд нэвтрэх эрх, түүнтэй холбогдох зөрчлүүд
4. Үндэсний эрүүл мэндийн үйлчилгээ- эм зүйн үйлчилгээ, эмийн бүтээгдэхүүнийг улс орон даяар түгээх, нүдний анхан шатны эрүүл мэндийн үйлчилгээ, орон нутгийн нүдний эрүүл мэндийн хороод, үндэсний эрүүл мэндийн үйлчилгээг луйвар болон бусад хууль бус үйл ажиллагаанаас хамгаалах, аудит хийх тухай
5. Томилгооны комисс- Төрийн нарийн бичгийн даргын томилгооны чиг үүргийг хэрэгжүүлэх комисс, томилох чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, жилийн тайлан
6. Бусад-нийгмийн халамж, эрүүл мэндийн үйлчилгээний зардлыг нөхөх, эрүүл мэндийн үйлчилгээний байгууллагын эрүүгийн хариуцлагыг шилжүүлэх, орон нутгийн эрүүл мэндийн зөвлөл, эрүүл мэндийн удирдах байгууллагууд

²¹⁰ <https://www.magonlinelibrary.com/doi/full/10.12968/bjon.2020.29.5.326>

²¹¹ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1113799/>

²¹² <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/22/enacted/data.xht?View=snippet&wrap=true>

²¹³ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3405352/>

²¹⁴ <https://services.parliament.uk/bills/2008-09/healthhl.html>

²¹⁵ Health Act 2006 United kingdom

7. Төгсгөлийн заалтууд-Зөрчил. Байгууллагын зөрчил үйлдсэнд тооцох албан тушаалтнууд, түншлэгч байгууллагуудын хамтран үйлдсэн зөрчил, эрүүл мэндийн тухай хууль зөрчсөн үйлдэл эсхүл эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл, шийтгэл

Хавсралт- торгуулийн мэдэгдэл, мэдэгдлийн бичвэр, мэдэгдэлд дурдах зүйлс, торгуулийн хэмжээ, торгууль ногдуулах хугацаа гэх мэт

Хамрах хүрээ ба зохицуулах харилцаа

Тамхи татахыг зөвшөөрөх тодорхой байрлалууд, нийтийн тээврийн хэрэгсэлд тамхи татахыг хориглох, тамхи худалдан авагчдын насны доод хязгаар; эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээтэй холбоотой халдвараас урьдчилан сэргийлэх, хянах зохицуулалт; хяналттай олгох эмийн удирдлага, хэрэглээ; эмийн бүтээгдэхүүнтэй холбоотой зарим ажил үйлчилгээ, эмийн сангийн үйл ажиллагааг хянах; эмийн тухай хууль, эрүүл мэндийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай захирамж гаргах, Англи, Уэльсийн үндэсний эрүүл мэндийн үйлчилгээний талаар болон уг үйлчилгээний зардлыг нөхөх тухай; томилгооны комисс байгуулах; нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний сургалтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх харилцааг энэхүү хуулиар зохицуулна.²¹⁶

Төрийн болон төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг, хариуцлага

Тамхигүй нэмэлт газрууд

Улсын байгууллага тамхигүй бүс тогтоох тухай журам гаргаж болно.

Холбогдох газар нь тамхигүй тээврийн хэрэгслийн тухай журам гаргаж болно.

Тамхи татахыг хориглосон тэмдэг

Тамхины асуудлыг зохицуулах үүрэгтэй аливаа этгээд тамхи татахыг хориглосон тэмдгийг тодорхой байршил, тээврийн хэрэгсэлд байрлуулах үүрэгтэй.

Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээтэй холбоотой халдварын талаарх практик журмыг Төрийн нарийн бичгийн дарга шинэчлэн гаргаж болно.

Мансууруулах бодис, эмийн талаарх холбогдох этгээдүүдийн эрх үүрэг

Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар холбогдох байгууллага журмын дагуу мансууруулуулах бодис, хяналттай эмийн талаар зохицуулалт хийж холбогдох этгээдүүдийг томилон ажиллуулах эрхтэй.

Ийнхүү томилогдон ажиллах этгээд нь эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээтэй холбоотой хариуцлагатай албан тушаалтан байна.

Энэ албан тушаалтан нь хяналттай эмийн аюулгүй байдал, хэрэглээг хянах, аудит хийх, холбогдох хүмүүст сургалт хийх, хяналттай эмийн бодисын талаарх гомдлыг үнэлэх, шалгах, өвчтөнүүдийг хамгаалах зорилгоор арга хэмжээ авах эрх үүрэгтэй.²¹⁷

Эм зүйч нь эрүүл мэндийн тухай хуульд заасан нийтлэг үүрэг хүлээнэ. Мөн эмийн сангийн үйл ажиллагааг аюулгүй, шаардлага хангасан орчинд явуулах, хуульд заасан эмийг жороор олгох, нөхцөл байдалд нь тохируулан хүргэлтээр олгох, тэмдэглэл хөтлөх, эрүүл мэндийн сайдын баталсан сэтгэцэд нөлөөлөх бодис,

²¹⁶ Health act 2006 United kingdom

²¹⁷ Health act 2006 United kingdom

эмийн тухай журмыг баримталж, эмийн санг аюулгүй, үр дүнтэй удирдан явуулах эрх үүрэгтэй.

Тамхигүй газар тамхи татах гэмт хэрэг

Энэ хуульд заасан тамхигүй газар, байр, тээврийн хэрэгсэлд мэдсээр байж эсхүл мэдэлгүйгээр тамхи татсан бол хуулийн дагуу торгох хариуцлага хүлээнэ.

Шүүхийн шийдвэр биелүүлэх байгууллагын итгэмжлэгдсэн ажилтан эсхүл эрх бүхий албан тушаалтны үүргээ гүйцэтгэж болох газар аливаа этгээд тамхи татсан бол түүнд торгуулийн мэдэгдэл өгнө.

Шийтгэл

Торгуулийн мэдэгдэлд дараах зүйлс бичигдсэн байна: Гаргасан зөрчил, түүнтэй холбоотой мэдээлэл, торгож буй байгууллага ба төлөөлөгчийн нэр, торгуулийн хэмжээ, хугацаа, торгууль барагдуулаагүй тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага, шийтгэл хүлээж буй этгээдийн нэр, хаяг, торгууль төлөх арга.

Торгуулийн хэмжээг Төрийн нарийн бичгийн дарга тогтоож болно. Торгууль барагдуулах хугацаа нь мэдэгдэл гаргасан өдрөөс хойш 29 хоног байна.

Хэрэв шийтгэл хүлээж буй этгээд шийтгэлийг хүлээн зөвшөөрөхгүй бол давж заалдаж болно. Ингэхдээ торгууль барагдуулах өдрөөс өмнө хүсэлтээ гаргах ёстой.

Хэрэв шийдвэр гаргагч байгууллага торгуулийн мэдэгдлийг эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэж үзвэл торгуулийг хүчингүй болгох мэдэгдэл гаргана. Энэ тохиолдолд өмнө төлөгдсөн торгуулийг буцаан олгоно.

Шаардлагатай бусад мэдээлэл

Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын менежмент²¹⁸

Эрүүл мэндийн яам нь бодлого боловсруулж, стандарт тогтоох замаар халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах үйл ажиллагаанд оролцдог. Халдварт өвчнийг хянах, урьдчилан сэргийлэх талаар Эрүүл мэндийн яаманд зөвлөгөө өгдөг гол гүйцэтгэх агентлагуудын нэг нь Английн Нийгмийн эрүүл мэндийн газар юм. Английн нийгмийн эрүүл мэндийн газрын үүрэг нь “үндэстний эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг хамгаалах, сайжруулах, эрүүл мэндийн тэгш бус байдлыг бууруулах” бөгөөд Төрийн нарийн бичгийн даргын нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх явдал юм. Үйл ажиллагааны хамрах хүрээнд нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүд ба олон нийтэд зориулсан шинжлэх ухааны нотолгоо бүхий эрүүл мэндийн зөвлөмж гаргах, орон нутгийн засаг захиргааг эрүүл мэндийн үйл ажиллагаа явуулахад дэмжлэг үзүүлэх, нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үед хариу арга хэмжээ авахад орон нутгийн болон үндэсний хэмжээнд үр дүнтэй зохицуулалт хийх ордог.

Үндэсний эрүүл мэндийн алба (NHS) нь халдварт өвчтэй хүмүүсийн оношилгоо, эмчилгээ, хүн амын эрүүл мэндийг сайжруулах, хамгаалах үүрэгтэй. Үүнд халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах олон чиг үүрэг ордог бөгөөд эрүүл мэндийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, өвчний тархалтаас урьдчилан сэргийлэх, орон нутгийн иргэдийн дунд судалгаа хийх, халдварт өвчний үүсэл, тархалтыг хянах зэрэг орно.

²¹⁸ <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/england.php>

2.4. БҮГД НАЙРАМДАХ АРДЧИЛСАН ЛАОС АРД УЛС (БНАЛАУ)

БНАЛАУ нь сүүлийн 20 гаруй жил эрүүл мэндийн салбарт 30-н эрүүл мэндийн бодлого, стратеги, хууль эрх зүйн актуудыг баталсан.²¹⁹ Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих тухай хууль нь 2001 онд батлагдсан ба 2011 онд нэмэлт өөрчлөлт орсон. Үүнд эрүүл байхыг өвчин, хөгжлийн бэрхшээлгүй байхаас гадна бие бялдар, сэтгэц, оюун ухаан, нийгмийн бүрэн бүтэн байдал хэмээн тодорхойлсон ба эрүүл байх нь бүх нийтийн үндсэн тэгш эрх, үүрэг бөгөөд энэ нь боловсрол эзэмших, үр бүтээлтэй ажиллах, аз жаргалтай амьдрахад зайлшгүй шаардлагатай нөхцөл хэмээн томъёолсон байна.

Хуулийн зорилго

Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих тухай хууль²²⁰ нь иргэдийн эрүүл, урт наслалт, чанартай амьдрах нөхцлийг хангаж, өвчлөл, нас баралтыг бууруулахад чиглэсэн эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих үйл ажиллагааг зохион байгуулахтай холбогдсон зарчим, журам, арга хэмжээг тодорхойлно.

Хуулийн бүтэц

Энэ хууль нь 9 бүлэг 64 зүйлтэй.

1. Ерөнхий заалт- Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих тухай хуулийн чиг үүрэг; нэр томъёоны тодорхойлолт; эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих төрийн бодлого, түүнтэй холбоотой үйл ажиллагааны зарчим; иргэдийн эрх, үүрэг; хамрах хүрээ; эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, олон улсын хамтын ажиллагаа;
2. Эрүүл ахуй- Эрүүл ахуйн ач холбогдол; эрүүл ахуйн элементүүд; хувь хүний эрүүл ахуй; гэр бүлийн эрүүл ахуй; олон нийтийн эрүүл ахуй; ундны болон хэрэглээний усны эрүүл ахуй; хүнс болон өргөн хэрэглээний барааны эрүүл ахуй; барилгын эрүүл ахуй; зочид буудал, буурчийн газар, рестораны эрүүл ахуй; сургууль болон боловсролын байгууллагуудын эрүүл ахуй; эрүүл мэндийн үйлчилгээний байгууллагын эрүүл ахуй; хөдөлмөрийн эрүүл ахуй; үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй; барилга засвар үйлчилгээний талбайн эрүүл ахуй; олон нийтийн газрын эрүүл ахуй; худалдааны төвүүдийн эрүүл ахуй; оршуулгын ёслолын эрүүл ахуй; орчны эрүүл ахуй; хорих газрын эрүүл ахуй;
3. Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх- өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхийн ач холбогдол; өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх элементүүд; дархлаажуулалт; халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах; халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх;
4. Эрүүл мэндийн дэмжих- эрүүл мэндийг дэмжихийн ач холбогдол, эрүүл мэндийг дэмжих элементүүд, эрүүл мэндийн боловсрол, эх хүүхдийн эрүүл мэндийг дэмжих; өсвөр үе болон залуусын эрүүл мэндийг дэмжих; ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрүүл мэндийг дэмжих; шим тэжээл; спорт, гимнастик ба урлаг; олон нийтийн цэцэрлэгт хүрээлэн, ногоон байгууламж, амралтын газар байгуулах;

²¹⁹ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4385816/>

²²⁰ Law on hygiene, disease prevention and health promotion. Lao PDR 2011

5. Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих ажлыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх- эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих ажлыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх; хөрөнгө оруулалт; олон нийтийн хамтын ажиллагаа; шинжлэх ухааны судалгаа;
6. Хориглох заалт- эрүүл мэндийн ажилтнуудын хориглох зүйлс; хувь хүн, байгууллагын хориглох зүйлс;
7. Удирдлага ба хяналт-эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих ажлыг удирдан зохион байгуулах, хяналт тавих байгууллагууд; эрүүл мэндийн яамны эрх үүрэг; дүүрэг, эрүүл мэндийн газрын эрх үүрэг; агентлагуудын эрх, үүрэг; эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих үзлэг, хяналтын төрөл;
8. Онцгой амжилт гаргасан хүмүүст чиглэсэн бодлого, зөрчигчдөөс авах арга хэмжээ- энэ хуулийг хэрэгжүүлэхэд онцгой амжилт гаргасан хувь хүн, байгууллагад чиглэсэн бодлого; зөрчил гаргагчдын эсрэг авах арга хэмжээ; давтан сургах арга хэмжээ; сахилгын арга хэмжээ; торгууль, иргэний арга хэмжээ; эрүүгийн хариуцлага;
9. Эцсийн заалт-хэрэгжилт; хүчин төгөлдөр байх- Энэ хууль нь Ерөнхийлөгчийн зарлиг гарсан өдрөөс хойш 90 хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

Хамрах хүрээ ба зохицуулах харилцаа

Энэ хуулиар эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих асуудлыг зохицуулна. Эрүүл ахуй гэдэгт хувийн эрүүл ахуй, хүнсний эрүүл ахуй, гэрийн эрүүл ахуй, хувцасны эрүүл ахуй гэх мэт бие махбод, сэтгэц, нийгмийн эрүүл мэндэд аюултай зүйлсийг цэвэрлэж, устгах явдал орно. Өвчний урьдчилан сэргийлэлтэд өвчин үүсэхээс сэргийлэх, өвчний тархалтыг хязгаарлах, аюултай нөхцөл байдлыг бууруулах арга хэмжээг ойлгоно. Эрүүл мэндийг дэмжих үйл ажиллагаанд эрүүл мэндийг сайжруулах зан төрхийг өөрчлөх таатай нөхцлийг бүрдүүлэх замаар хүн ардад мэдлэг, дадлага, хандлагыг нэмэгдүүлж, амьдралын хэв маягийг сайжруулахтай холбоотой арга хэмжээнүүд орно.

Төрийн болон төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг, хариуцлага

Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамрагдах иргэдийн эрх, үүрэг

Бүх иргэд угсаа гарал, хүйс, нас, нийгэм эдийн засгийн байдлаас үл хамааран эрүүл мэндийн үйлчилгээ авах эрхтэй бөгөөд хувийн, гэр бүл, нийгмийн болон үндэсний эрүүл мэнддээ анхаарал тавьж, эрүүл ахуй, өвчин эмгэгийг хамгаалах үйлсэд хувь нэмрээ оруулах үүрэгтэй.

Иргэдийн эрүүл мэндийн талаар төрийн хүлээх үүрэг:

Төр нь олон үндэстэн ястанд мэдлэг, мэдээлэл өгч эрүүл мэндийг дэмжихэд чухал ач холбогдол өгч анхаарал хандуулдаг ба төрийн болон хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл ахуй, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр дайчлан хөгжүүлэх, улс орон даяар чанартай эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний тогтолцоог хөгжүүлэхэд нийгэм, хувийн хэвшлийг дэмжих үүрэгтэй.

Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төрийн үүрэг:

Төр нь БНАЛАУ-ын хууль тогтоомжийн дагуу эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр дотоод, гадаадын нийгэм, эдийн засгийн салбарын хөрөнгө оруулалтыг дэмжиж ажилладаг.

Олон улсын хамтын ажиллагаа дахь төрийн үүрэг:

Төр нь эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих хүрээнд туршлага солилцох, сургалт явуулах, боловсон хүчнээ бүрдүүлэх, тусламж үзүүлэх чиглэлээр олон улсын хамтын ажиллагааг дэмжиж ажилладаг.

Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих ажлыг хянах асуудал эрхэлсэн агентлагуудын эрх, үүрэг:

Макро түвшний захиргааны агентлаг болох Эрүүл мэндийн яам нь шаардлагатай бодлого, төлөвлөгөө, дүрэм, журам, стандартыг тодорхойлж, эрүүл мэндийн салбарын бүх түвшинг бусадтай уялдуулан зохицуулах чиглэлээр хяналт тавих эрх, үүрэгтэй.

Мөн эрүүл мэндийн яам нь эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр улсын хэмжээнд хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны үр ашгийг тогтмол хянах, үнэлэх үүрэгтэй. Үүнд эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжихтэй холбоотой хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангана.

Холбогдох бусад салбарууд эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулж, хэрэгжүүлэхэд оролцох үүрэгтэй.

Түвшин бүрийн эрүүл мэндийн хороод өөрсдийн хуваарилсан чиг үүргийн хүрээнд эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах үүрэгтэй.

Үүрэг, хариуцлага:

Энэ хуульд заасан эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих үүргийг дараах байдлаар зөрчсөн хувь хүн ба иргэнд анхааруулга өгч, дахин сургалтанд хамруулах арга хэмжээ авна: амьтдыг байшин дор байлгах, байшингийн хашааг болон ус зайлуулах хоолойг цэвэр байлгахгүй байх, өвчин тараагч шумуул үржих нөхцлийг бүрдүүлэх, жорлонгүй байх, эрүүл мэндийн дүрэм журамд заасны дагуу үр хүүхдээ дархлаажуулалтанд хамруулахгүй байх;

Дараах тохиолдолд иргэн, байгууллагад торгууль ногдуулна.

1. Анхааруулга авч, дахин сургалтад хоёроос дээш удаа хамрагдсан ч байдал сайжраагүй;
2. Хог хаягдал, амьтны сэг зэм, химийн бодисыг гол мөрөн, олон нийтийн цэцэрлэгт хүрээлэн, зам талбай, бусад газарт хаях;
3. Дараах газруудын эрүүл ахуйн шаардлагыг хангаагүй: ундны болон хэрэглээний усны, хүнсний болон өргөн хэрэглээний барааны, барилгын, зочид буудлын, сургууль, сургалтын байгууллагын, эмнэлэг, эмнэлгийн байгууллагын, хөдөлмөрийн, үйлдвэрлэлийн, барилга, засвар үйлчилгээний газрын, олон нийтийн газрын, худалдааны төвүүдийн, оршуулгын газрын, хүрээлэн буй орчин;

Торгуулийг тусдаа журмаар тогтооно.

Эрүүгийн хариуцлага:

Эрүүл ахуй, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийг дэмжих талаарх энэ хууль, журмыг хүний эрүүл мэнд, амь насанд хохирол учруулж зөрчсөн дараах тохиолдолд уг зөрчлийн шинж чанарт нийцүүлэн шийтгэнэ: барилга байгууламж, засвар үйлчилгээний талбайд хамгаалалтын арга хэмжээ аваагүйн улмаас барилгын материал унаж, хүний амь хохирох; амьтны сэг зэм, химийн бодисыг усны эх үүсвэрт хаяс улмаас өвчин үүсгэх; эсхүл хүний эрүүл мэнд, амь насанд аюултай химийн хорт бодис, нян агуулсан өргөн хэрэглээний бараа, хүүхдийн тоглоом, гоо сайхны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх;

Шаардлагатай бусад мэдээлэл

Орчны эрүүл ахуй

Орчны эрүүл ахуйд хүний бие махбод, сэтгэц, нийгмийн эрүүл мэнд ба хүрээлэн буй орчны харилцан холбоог сайжруулах арга хэмжээг оруулна. Хувь хүн ба байгууллага нь тэжээвэр амьтад, бойны газар, гол горхины эрүүл ахуйн байдлыг хангаж, үнэр, утаа, тоос, өвчин үүсгэгч, амьтан, аливаа бохирдлыг хянаж байх үүрэгтэй. Мөн өөрийн ба бусдын эрүүл мэндийг хамгаалахын тулд орчны эрүүл ахуйг хадгалах ёстой.

Олон нийтийн газар амьтан тэжээх, сул тавихыг хориглоно. Амьтны сэг зэм, химийн бодисыг гол горхи, усны эх үүсвэр, зам дээр хаяхыг хориглох ба нянгийн эх үүсвэрийг хянаж устгах үүрэгтэй.

Үнэр, утаа, тоос гаргах, гэрэл, дуу чимээ, доргион үүсгэх үед хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх хэмжээнээс зайлсхийн Орчныг хамгаалах хуульд заагдсан стандартыг мөрднө.

2.5. БҮГД НАЙРАМДАХ МАЛАВИ УЛС

Малави улсын нийгмийн эрүүл мэндийн хууль нь 1948 онд анх батлагдсан ба хамгийн сүүлд 1993 онд нэмэлт өөрчлөлт орсон. Уг хууль нь хүн амын бие сэтгэцийн эрүүл мэндийг байж болох хамгийн өндөр түвшинд хүргэхэд чиглэгдсэн боловч зарим нэг заалтууд өнөөгийн шинжлэх ухааны ололт амжилтад нийцэхгүй, хоцрогдсон хэмээн тэмдэглэгдсэн байна.²²¹

Энэ хуулийн хүрээнд 2020 онд Коронавирусээс урьдчилан сэргийлэх, хянах үйл ажиллагааг зохицуулах нийгмийн эрүүл мэндийн журам батлагдсан.²²²

Хуулийн зорилго

Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль²²³ нь нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалахтай холбоотой үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд тусална.

Хуулийн бүтэц

Энэ хууль нь 16 бүлэг 144 зүйлтэй.

1. Нэр томьёоны тайлбар

²²¹ <https://www.manaonline.gov.mw/index.php/national/health/item/9249-public-health-act-outdated-madise>

²²² <http://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC021328>

²²³ Public Health Act, Malawi 1993

2. Захиргаа, туслах эмнэлгүүдийн удирдлага- засаг захиргааны эрх үүрэг, захиргаанд ирүүлсэн гомдлыг барагдуулах, удирах албан тушаалтнуудын эрх, үүрэг
3. Халдварт өвчнийг мэдээлэх- анхааралдаа авах өвчнийг мэдээлэх, өвчин гарсныг мэдэгдэх сайдын тушаал, халдварт өвчнийг мэдэгдэх, зөвшөөрөл гаргах төлбөр
4. Халдварт өвчнөөс сэргийлэх, хянах- эрүүл мэндийн ажилтны эрх, эзэмшил газрыг ариутгах, халдваргүйжүүлэх аргууд, халдварт өвчтэй хүнийг зөөвөрлөх, халдварт өвчтэй хүнээс халдвар тараах үед өгөх шийтгэл, тээврийн хэрэгслийг ариутгаагүй үеийн шийтгэл, халдварт өвчин гарсан байрыг түрээслэхэд олгох шийтгэл, халдварт өвчтэй хүний нас баралтыг мэдээлэх, тийм хүний цогцсыг оршуулах
5. Тахлын үеийн арга хэмжээ- тахал үүсгэгч өвчин, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх журмыг гаргах эрх, журмыг хэрэгжүүлэх орон нутгийн байгууллагын эрх, эрүүл мэндийн ажилчдын журмыг мөрдүүлэх эрх, тахлын улмаас эндсэн амьтныг мэдэгдэх, эдгээр заалтыг зөрчсөн үеийн шийтгэл
6. Халдварт өвчин гарах үед урьдчилан сэргийлэх- хил дээр анхааруулга гаргах, галт тэрэгнээс халдварласан хүнийг зайлуулах, халдварлагчийг тусгаарлах, хянах, галт тэргэнд зорчигчдод үзлэг хийх эмнэлгийн ажилтны эрх
7. Цагаан цэцэг өвчин- дархлаажуулалт
8. Бэлгийн замын халдварт өвчин- БЗХӨ, халдварласан хүнийг ажиллуулах, эмчилгээ хийлгэхийг сурталчлах, урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийн шийтгэл
9. Эрүүл ахуй- эрүүл ахуйн шаардлагууд, орон нутгийн захиргааны эрх, эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй барилгыг нураах, зарах
10. Бохирын систем- олон нийтийн бохирын системийн зураглалыг гаргах, бохирын системд холбогдох, байгууллагын ариун цэврийн өрөөний шаардлага
11. Шумуулаас урьдчилан сэргийлэх, устгах- шумуул үржих газрууд, бут зүлгийг цэвэрлэх, худгийг таглаатай байлгах, авгалдайг устгах
12. Хоол хүнсийг хадгалах- хүнс хадгалах агуулах барилга, хүнс хадгалах агуулахад хүн амьдрах, унтахгүй байх
13. Ус, хүнсний хангамж- усны эх үүсвэр бохирдуулахгүй байх үүрэг, муудсан хүнс худалдахыг хориглох, түүнтэй холбоотой зөрчлүүд, эрүүл мэндийн ажилтны эрх
14. Оршуулгын газар- оршуулгын газрыг хуваарилах, зөвшөөрөлтэй оршуулгын газрын жагсаалт, цогцсыг ухан гаргах зөвшөөрөл, оршуулгын газрыг хаах
15. Ерөнхий заалт- түрээсийн байр, сувиллын газар, эх хүүдийн нийгмийн халамж, хөрсний усжуулалт хийсэн газрыг хянах, вакциныг үйлдвэрлэх, импортлохыг хянах
16. Бусад заалт- Эрүүл мэндийн яамны эрх үүрэг, эзэмшил газарт нэвтрэх үзлэг хийх, мэдэгдэл гаргах, үйл ажиллагаа явуулах, орон нутгийн удирдлагыг хувийн хариуцлагаас хамгаалах, байгууллагын үүрэг хариуцлага, шийтгэл, орон нутгийн удирдлагын дүүргээс гадуурх эрх, энэ хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой журам гаргах эрх, хадгалах

Хамрах хүрээ ба зохицуулах харилцаа

Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль нь Малави Улсын нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах эрх зүйн акт бөгөөд хүнс усны хангамж, бохирын систем, халдварт өвчнийг мэдээлэх, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах үйл ажиллагааг зохицуулдаг.²²⁴

Төрийн болон төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг, хариуцлага

Эрүүл мэндийн яамны эрх

Энэ хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Эрүүл мэндийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга эсхүл төлөөлөх эрүүл мэндийн албан тушаалтан ямар ч үүргийг гүйцэтгэх эрхтэй.

Эзэмшил газар нэвтрэх, үзлэг хийх эрх

Төрийн нарийн бичгийн даргын бичгээр эрх олгосон эрүүл мэндийн ажилтан, захиргааны албан тушаалтан, цагдаагийн албан тушаалтан, бусад холбогдох хүн зөвшөөрөгдөх цагаар эзэмшил газарт нэвтэрч үзлэг хийж болно.

Дээрх эрх бүхий этгээдийг нэвтрэхэд татгалзсан, энэ хуулийн дагуу ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь саад учруулсан бол; хууль ёсны дагуу шаардлагатай мэдээллийг өгөхөөс татгалзсан; эсхүл мэдсээр байж хуурамч, ташаа мэдээлэл өгөх; эзэмшил газрыг өмчлөгч эсвэл түүний ажилчдыг нэвтрэхэд санаатайгаар саад учруулсан бол гэм буруутайд тооцно.

Мэдэгдлийн эсрэг давж заалдах

Дараах үндэслэлээр мэдэгдлийн эсрэг давж заалдаж болно.

- мэдэгдэл, шаардлага нь хуулийн нөхцлөөр зөвтгөгдөхгүй байх
- мэдэгдэлд ямар нэгэн алдаа гарсан
- мэдэгдэлд шаардсан ажил нь шинж чанар, цар хүрээний хувьд үндэслэлгүй байх
- мэдэгдэлд шаардсан ажлыг гүйцэтгэх хугацаа нь хангалтгүй
- мэдэгдэл нь тухайн байрыг түрээслэж буй хүнд биш эзэмшигчид хамааралтай

Давж заалдах өргөдөл гаргах хугацаа нь мэдэгдэл хүргүүлсэн өдрөөс хойш хоёр сарын дотор байна.

Шаардсан ажлыг гүйцэтгэх

Мэдэгдэл авсан этгээд заасан хугацаанд шаардагдах ажлыг гүйцэтгээгүй тохиолдолд орон нутгийн захиргаа уг ажлыг гүйцэтгэж, тухайн хүнээс зардлыг гаргуулна. Ингэхдээ 5 фунт стерлингийн торгууль ногдуулж, хугацаа хэтэрсэн өдөр тутамд 2 фунт стерлингийн торгууль нэмэгдүүлнэ. Мэдэгдлийн эсрэг давж заалдах хугацаа нэгэнт хэтэрсэн бол орон нутгийн захиргаа нөхөн төлбөрийг гаргуулахдаа дахин гомдол хүлээн авахгүй.

Орон нутгийн захиргаа, тэдгээрийн албан тушаалтныг хувийн хариуцлагаас хамгаалах

Орон нутгийн захиргаанаас томилогдсон үүргээ гүйцэтгэж буй албан тушаалтан энэ хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор ямар ч хүнээс аливаа үйлдэл, хариуцлага, нэхэмжлэл, шаардлагыг тавих эрхтэй.

²²⁴ <http://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC021328>

Торгуулийн арга хэмжээ

Энэ хуульд заасан аливаа заалтыг зөрчсөн бөгөөд шийтгэлийг тодорхой заагаагүй бол гэм буруутай этгээд 100 фунт стерлингийн торгууль, хэрэв зөрчил үргэлжилсээр байвал өдөр бүр 5 фунт стерлингээр торгоно.

Байгууллагын хариуцлага

Энэ хуулийн аль нэг заалтыг зөрчсөн байгууллагын нарийн бичгийн дарга, менежерт хариуцлага хүлээлгэж болно.

Шаардлагатай бусад мэдээлэл

Коронавирусээс урьдчилан сэргийлэх, хянах үйл ажиллагааг зохицуулах нийгмийн эрүүл мэндийн журам²²⁵

Энэ журам нь 2020 оны 04 сарын 01-д батлагдсан ба Эрүүл мэндийн сайдыг COVID-19 халдварын тархалтыг хянах, тусгаарлах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулна. Энэ журам нь Малави Улс даяар мөрдөгдөх ба 3 бүлэг 20 зүйлээс бүтнэ:

1. Эхлэл хэсэг- нэр томьёоны тодорхойлолт, зорилго, журмын хамрах хүрээ
2. Авах арга хэмжээ- COVID-19 халдвар тархаас сэргийлэх, хянах захиргааны арга хэмжээнүүд, албадан оношилгоо хийх, тусгаарлах, хорио цээр тогтоох газрууд, журам хэрэгжүүлэгч албан хаагчдын зөвшөөрөл, орон нутгийн цагдаа нараас туслалцаа авах, үндсэн үйлчилгээ, хорио цээр тогтоох, бөөгнөрөл, ажлын байрыг хянан зохицуулах, хиллээр орох хөдөлгөөнийг зохицуулах, тээвэрлэлийг хязгаарлах, аялахыг хориглох, түүнтэй холбоотой зөвшөөрөл, олон нийтийн үзвэр үйлчилгээг хязгаарлах
3. Бусад- зөрчил ба шийтгэл

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

²²⁵ <http://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC195436>

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- World Health Organization Regional Office for Europe <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/public-health-services>
- The World Law Guide <https://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/legis.php>
- Public Health (Control of Disease) Act 1984 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/22/enacted/data.xht?view=snippet&wrap=true>
- Building blocks for effective public health laws, World Health Organization
- <https://www.who.int/healthsystems/topics/health-law/chapter4.pdf>
- The Canada health act: an overview 2019. <https://lop.parl.ca/staticfiles/PublicWebsite/Home/ResearchPublications/BackgroundPapers/PDF/2019-54-e.pdf>
- Canada: Legal Responses to Health Emergencies <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/canada.php>
- The Public Health Act, the Statutes of Saskatchewan
- South Korea: Legal Responses to Health Emergencies <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/southkorea.php>
- OECD Reviews of Public Health: Korea: A Healthier Tomorrow <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6e005d47en/index.html?itemId=/content/component/6e005d47-en>
- England: Legal Responses to Health Emergencies <https://www.loc.gov/law/help/health-emergencies/england.php>
- Using public health law to contain the spread of COVID-19 <https://www.magonlinelibrary.com/doi/full/10.12968/bjon.2020.29.5.326>
- Calman, K. (1998). The 1848 Public Health Act and its relevance to improving public health in England now. *Bmj*, 317(7158), 596-598. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1113799/>
- Grosios, K., Gahan, P. B., & Burbidge, J. (2010). Overview of healthcare in the UK. *EPMA Journal*, 1(4), 529-534. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3405352/>
- Health Act 2009 <https://services.parliament.uk/bills/2008-09/healthhl.html>
- Health Act 2006 United kingdom
- Law on hygiene, disease prevention and health promotion. Lao PDR 2011
- Public Health Act outdated, Madise <https://www.manaonline.gov.mw/index.php/national/health/item/9249-public-health-act-outdated-madise>
- FAOLEX Database, Malawi <http://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC021328>
- Public Health Act, Malawi 1993

ОШ.МН
СУДАЛГААНЫ САН